

АЛЕКСАНДАР ПЕТРОВ

ВИНАРСКА ПРИЧА

Ова прича може да почне као бајка. Виноградар је имао три кћери. Али уместо оног „било једном” хронотоп причу не спушта у прошлост, готово митску, нити је диже да лети у краљевину без имена. Све се углавном догађало и догодило у Прованси, у земљи лаванде и вина, на имању на обали Роне, недалеко од Оранжа.

Градић је чувен по високој римској каменој капији, са три пролаза и рељефима добро очуваним, додуше само на једној страни, коју вероватно мање греју у овом крају врели летњи сунчеви зраци. Колико се Оранжани тек поносе својим римским позориштем! Углавном старији посетиоци још увек под отвореним небом уживају у музици класичних мајстора, а они млађи у модерној, чије звуке инструменти, с електричним појачалима последњих генерација, преносе и ван зидина старог града. Тако далеко не допире ипак плесак упућен глумцима, али од њихових лица, с маскама или без маски, треперила су понекад срца две старије виноградареве кћери све до јутра.

Најмлађу су пак заносиле речи. Речи, речи, речи! Имала је она сјајно памћење и волела је да данима после тих представа понавља читаве реплике. Грешне страсти Расинове Федре, проклетнице, покушавала је да разуме, а чинило јој се да је и њене скривене мисли могла да чита као из омиљене књиге. И њој се допадао син Амазонке, Иполит, принц племенит и честит, а негде дубоко у себи диваљ као шума.

Долазила је она и много касније да у позоришним малим музејским просторијама, изнад последњих камених седишта, захваљујући звучницима и екранима, заједно са туристима гледа и слуша понешто од онога што је оставило у њој заувек свој траг. И присећала се, с осмехом, како је некад, као гимназијалка и студенткиња,

бранила свој Оранж од потцењивачких поређења са Авињоном. На тврђења да је папски град једна од светских, не само француских и провансалских, позоришних престоница, јер цео град је позориште, са готово стотину сцена, узвраћала је презриво – само у јулу. А Оранж целе године има Рим, којем свако може да се диви и дању и ноћу, свеједно да ли је прекривен звездама или га под густим облацима умива киша и суши ветар. Зашто се онда осмехивала у својим присећањима? Па зар није молила своје старије сестре да и њу, малецну, воде у Авињон, тај град на чијим се даскама, а и по улицама и трговима, одигравао чудесни живот, лепши од стварног! Није се одвајала ни од осветљене мале кутије када је остајала код куће, па је Авињон ипак треперио пред њеним очима.

Време је савремено, доба техничких чуда али и вечитих, готово неизмењених нежних осећања и бурних страсти, које рађају, обнављају или прекраћују животе. Било је тренутака када је и у том свом паганском светилишту морала да пред непознатима марицом покрива лице, да јој не би видели сузе и дрхтај усана.

Да, све због њега. Појавио се њен Иполит, мада под другим, сасвим обичним именом, Жак, да помаже већ помало остарелом удовцу оцу у најважније доба године, уочи бербе.

Сестре су већ биле отишле свака на своју страну. Једна се удала и са богатим мужем Американцем, винарем, одлетела је у Калифорнију, отворила ресторан и привлачи госте пробраним домаћим винима, белим и црним, и за њих егзотичним француским јелима, зачињеним белим луком. Посао цвета и расту деца. И друга је понела Оранж у своје срцу. Она се за разлику од винове лозе и медитеранске кухиње определила за позориште, да игром самозаборава и уживљавања у туђе судбине почне да пуни ступце париских новина. Али би се, ипак, после овација и цвећа, у боемским кафанама Марца враћала детињастој себи, уз гутљаје ружичастог вина из, како је волела да каже – *provincia nostra*. Обе су старије сестре волеле накит, скупе хаљине и да их, наравно, окружују обожаваоци. Лепа је и љубав, али је дивно и осећање када испред брушених огледала стоје саме, наге и још увек младе.

Мишел се родила касно. Мајка се већ ближила четрдесетим, отац је превалио пола века, сестре су ишле у школу. Мајку је смрт пресрела десетак година касније међу чокотима, у топлу јесен, пар недеља пре бербе. Чинило се мајци да бобице никада нису биле тако крупне, слатке, а покожица тако прозрачна. Узбрала је грозд, помиловала га руком као образ своје најмлађе кћери, мезимице, и пала, осмехнута, лицем према земљи.

После мајчине сахране живот је, и поред свуда присутне празнине, наставио својим током. Само што је Мишел често по вече-

рима почела да лута стазама међу засадима, као да је хтела некога да сретне.

И срела је Жака. И зачудила се, јер га је тих дана виђала запосленог муљањем грожђа, и то ручном муљачом, јер је електрична стала у невреме. Први пут су стајали једно наспрам другог, сами, а да до тада нису проговорили ни речи. Запазила је она њега и раније, а њен поглед се међу неколико млађих радника заустављао само на њему. Ко је тај zgodни, ћутљиви и некако увек чудно замишљени младић? И одакле? Изненадио је одговором, заправо питањем. Је ли чула за песника Петрарку? И за његову љубав – Лауру? Каква питања! Да није он из Фонтена де Воклиз? Климнуо је главом. Па није далеко. Ако имате кола. А он их нема. Не још! Канцоњер? Не, није га баш читао. Уствари јесте, мало, као ученик. Али зна причу. Свако у Фонтену зна где се налазила кућа у којој је песник сањао Лауру. Ко је није сањао! Неку своју Лауру. А он? Да ли је сања? Није сада време за снове. Мора да ради. Од јутра до вечери. Када би га њен отац задржао као радника не би се покајао. Послу око вина и винограда никад краја!

Допао се Жак и њеном оцу. Скроман и вредан момак. Остао Жак, а поред њега је и Мишел почела да учи све оно што је никада није занимало, ни њене сестре, а ни њу док није почела да се дружи са Жаком. Сазнала је временом како се и где пред зимско мировање обрезују ластари, они родни и они који се оставе за не дај боже, ако први измрзну, јер су дужи за неколико окаца, како се чувају и пред бербу припремају бурад, како се крчи заражена лоза, како се сади нова, да је важно да се од огроздине одвајају бобице да би се после кружења успорило врење, колико се на сто литара кљука додаје шећера, растопљеног и мало угрејаног, ако није довољно слadak. Више шећера, мање киселине, јаче и боље вино! Али и ту мора да се утврди прави однос, да вишак алкохола не убије вину свежину. Упознала је тако Мишел од Жака читав један свет у којем је и од којег је живело неколико поколења њене породица. Како је он све то знао? Па и он је син имућног виноградаря и винара, само што му је отац био слабић. После две неродне године пропио се, почео да се коцка и винарија и виногради отишли на дугове. Отац, очајан, над буретом пуним воде пресекао је себи вене. Мајка и он су после више гладовали него што су били сити, па се мајка разболела, пресвисла од муке. Шта да јој даље прича!

Причао не причао, полако се Жакова прича стапала с њеном. Поготову када је болест оца везала за кревет. Да није било Жака, можда не би ни завршила школе, додуше не у Паризу, како је некад желела, него у Оранжу и Марсељу. Кућа се држала на Жаковим раменима, мада је она колима стизала сваког петка увече и враћала

се што је могла касније недељом. Поред оца је седела док му се не би склопиле очи, а онда је помагала Жаку, мада ју је он молио да се одмара, чак и да му не смета док спрема обилне и укусне оброке. Примећивала је да му кујна постаје омиљено место, да ужива у храни, нарочито оној спремној с месом. Волео је он с њом да слуша и музику, да гледају заједно филмове, али би се највише расположио када би му она, на њен начин, припремила зачињени бифтек на жару.

Прича је почела како је почела и морала је, очигледно, да се настави као да је неко њен наставак написао пре њеног почетка. Две сестре су, наравно, стигле на очеву сахрану, али чини се да их је више од тужне, мада и очекиване вести о очевој смрти онарасположила одлука Мишел да се уда за Жака. Не, неће само да гаје винограде и производе вино, него ће и њихову пространу кућу да претворе у омањи мотел с рестораном. Немају сестре ништа против тога плана, нити су заинтересоване за свој део од могућне зараде, али зар да им сестра своју будућност покопа овде, као у малу јаму, седамдесет са педесет, у коју се сади корен лозе. Не, срећна је она овде! И природа, и Рона, и дивни средњовековни градићи свуда око њих! А све што јој уметничка душа пожели могу да задовоље Марсељ, Авињон и њихов Оранж! Може и у госте авионом код сестре кад јој се прохте до Париза! Зар је у Калифорнији боље! Свет је све мањи, а Прованса све заводљивија за знатижељне путнике са свих меридијана. Мора сестрама да каже и да је Жак мушкарац каквог би пожелела свака жена. Зар је њихова мала лепотица осетила већ сласт мушкога тела? А докле је требало да чека? Ако је и лепотица, није више мала. Како би и одолела свом Иполиту? Па и он би могао да убије сваку звер, поготово када би њу, своју Арикију, морао да брани. Тако значи! Као код њеног Расина! И боље, јер нема маћехе Федре, због грешне страсти према пасторку помереног ума! Ни љубоморног оца Тезеја. Ни чудовишта из мора. Добро за њу ако је Жак и у кревету јунак! Срећне су што могу само да јој завиде. Њихова сестрица у загрљају мушке хоботнице! Ма не задовољава својим дивним телом Жак само њену еротску машту. Има и нежну душу. У еротском заносу зове је Лаура. Због Петрарке. Ау! Нека само потраје!

Њихова бајка је, међутим, после свадбе убрзо кренула супротним смером. Жак је прво одустао од намере да се поред виноградарства и вина баве и хотелијерством. Пара имају! Вино је злато! Зашто да се гњаве с гостима! Смислио је он нешто занимљивије, а и корисније за њих. Кобасице! Какве кобасице? Домаће! Ко ће да их прави? Он, наравно. И за себе и за друге. Проучио је он већ потребну литературу и купио неке књиге. И претраживао по интер-

нету. Има и она кад их проба прсте да полиже! Какве кобасице! Ово је француска кућа! Ако су му досадили виногради и вино, нека изнајми раднике, а они нека направе шталу, купе краве и праве сиреве. Размишљали су о томе и њени родитељи у младости. Зидане штале је добра идеја! И кренуће одмах. Само да зидају не шталу него свињац. Сиреве може свако да купи на сваком ћошку, али не и кобасице. Где да их нађе у Оранжу? Оне праве, свињске, од врата и трбуха, зачињене како треба и димљене на њиховом тавану. Смислио је он већ да направи тамо сушницу и пушнице за хладно и топло димљење. Набавиће и сав алат, заобљене ножеве, плоче са различитим рупама, месорезницу и машину за уситњавање, мешалице за месо и лук, вакуум пунилице за надев и левак. Нема ништа да нема! Вода му иде на уста кад само на ту лепоту помисли. Читао је и о свежим кобасицама, тек то је дивота, само би их требало брзо трошити. Шта значи брзо? Видеће они шта значи брзо кад њему допадне у тањир. Не, не иде њој на те свињарије вода на уста. Није она Немица! И он је Француз, али је и Европљанин. Воли он и енглески бифтек, и баварску прасетину са киселим купусом, и шпанску пршуту, не зна већ чији кулен, мађарску кувану сланину са алевом паприком, а њихове чварке, грчке или турске ћевапчиће и плескавице, па тек поховани мозак, динстоване бубреге, на француски начин! Отићи ће он и на месарски курс, у Немачку или Мађарску, свеједно. Али прво да направи пушницу. Пушницу може, али свињац на имању не долази у обзир. Занемео је на те речи. Значи није он као супруг уз њу и газда! Е, купиће он парче земље за свињац.

Те ноћи јој није пришао. Кроз неколико дана је отпутовао. Био је новембар па му се могло. Дуго јој се није јављао, а онда само са пар речи телефоном. Ужива. А када се у фебруару вратио није га готово препознала. Угојио се, удвојио! Не човек него гризли. Шта је замислио, то је и урадио. У близини њиховог имања почео да гаји свиње. Крсте се комшије! А цела кућа им смрди на она димљена црева!

Ето, потрајало је то неколико година, то његово домаће свињогојство и свињокољство! Смучило јој се месо и престала је да га једе. Последњи пут је испао племенит када је понудио да јој направи сушницу за воће и поврће. Сама ће она да брине о својој храни.

Али једнога дана и њој је пукло негде изнутра. Забранила му је да се у њеној кући прерађује месо. Није њихова породична кућа ни касапница ни кобасичарска фабрика. Нити више сме да своје ждечерке обреде изводи пред њеним очима, за њеним столом. Окренуо јој је леђа и изашао, залупивши врата. А када се после три дана вратио, имао је шта да види! Таван празан, ни пушнице ни кобасица! Ништа! И алат му је избацила! Полетео је према њој,

онако гломазан и тежак, али му је она, витка и дугих ногу, измакла. Викао је за њом да се не враћа јер ће је убити! Драо се пред радницима, занемелим у чуду! А онда им је, онако скупљеним у гомилу, наредио да се губе и да се не враћају док им он не нареди да наставе с послом. Покупили су се и отишли. Затим је стигла полиција.

На суду ништа није порицао. Шта је рекао, рекао је, шта је намерио да уради, урадиће, кад-тад. Бранилац је молио, ипак, упркос његовом одбијању да се покаје или да бар обећа да се тако нешто никада и ни под каквим условима неће поновити, да би му судија мало прогледао кроз прсте. Био је у афекту, проћи ће. Судија је закључио да мора да га склони иза решетака, а о условној казни могу да расправљају тек када окривљени испуни браниочев захтев, који и суд захтева: покајање и обећање. Или бар само обећање – никад више. Е, па то из његових уста неће да чују. Макар остао иза браве све до истека рока. Ма и по истеку захтеваће од њега судија да потпише изјаву коју тражи. Ако неће, минимални рок за претњу убиством постаће максималан. Па нека види шта ће. Зна он шта ће.

Жак је у затвору, без оних кобасица и силног месишта, јако смршао и поново почео да личи на себе, а не на мечку из шуме. И нарав му се мењала. Био је опет ћутљив, уста такорећи није отварао, мада су и тамничари и робијаши могли понекад да чују како у сну, или чак на јави, себи у браду шапуће: убићу је! Убиће њу коју је, сигурно слуђен, звао Лауром. Није то више говорио из беса, већ као неку своју коначну одлуку, сазрелу до краја иза затворских зидина.

Ипак се изненадио када је чуо да је тражила да га посети. Нека дође! А онда је урадио нешто што ваљда ни он није унапред смислио. Када су остали сами, а раздвајао их је зид и мали прозор са стаклом и решеткама, почео је да глође палац на левој шасти, а затим и да гризе подлактицу. Није она могла, или није хтела да се помери с места, само га је посматрала немо избегених очију. А он није престајао да гризе и облизује крваву руку све док га нису одвели у ћелију. Стигао је ипак да јој поручи – и њу ће тако, само да је се дочепа.

Када се после неколико година појавио пред судијом, на захтев браниоца да га помилију због примерног понашања, није одговарао на питања. Није ништа обећавао, али није ни претио. И тако је издржао казну до последњег дана.

Мишел му се ипак неколико пута јављала телефоном. Последњи пут пред његов излазак. Саопштила му је да је уз сагласност сестара продала имање, поделила новац на три дела и да напушта и Провансу и Француску. И да је не тражи, јер је неће наћи. Нико ме, чак ни сестрама није рекла где је одлучила да се скраси под капом небеском. Млада је још, радна, није без новца, па ваљда

може на скровитом и безбедном месту да отпочне нови живот. Није заборавила ни њега. Отворила му је рачун у банци и оставља му довољно новца. Сигурна је да ће и он да се снађе на слободи. Способан је и вредан човек. А што је било међу њима, било је.

Жак је скоро одмах нашао посао код другара из детињства, виноградара. Прихватили су га и други познаници, ипак није туђом крвљу окрвавио руке. Радио је вредно као некад, само што је нестајао из Фонтена чим би после бербе припремио виноград за зимски сан. Решио је и да подигне новац који му је Мишел наменила, јер је сматрао да га је својим трудом заслужио. Иначе, мало је новца трошио, углавном на путовања. Није ни говорио ником зашто ни куда одлази на пут.

Нико није сазнао ни како је Мишел коначно ушао у траг. Мора да је направила неку грешку, јавила се негде неком па остао забележен број њеног телефона. Довољан податак за ловца на њену главу. Јер Жак није жалио новац када се кришом о њој распитивао.

И, ево, прати је у Риму већ десетак дана. Дочека је када изађе на улицу и покушава да је не испушта из вида све док се не врати у свој стан. Закључио је да живи сама, да је нашла посао у једној школи као професорка француског језика и књижевности, посећује библиотеку, иде у позориште, ни са ким се изгледа не дружи. Не жури му се, само када јој је за петама готово несвесно шаком стеже цепни ножић.

Не зна ни сам зашто оклева. Било је већ прилика када су у касним сатима били сами на улици. Иде она увек спуштене главе, жури, не примећује никог. Али му не може побећи.

И тако све до њеног повратка с позоришне представе, скоро пред поноћ.

Иду улицом сами, као две удаљене сенке. А онда се појављује трећа. На Мишел насрће човек, обара је на земљу. Мишел тек треба за коју годину да напуни четрдесет. Изгледа веома лепо, мршава је и витка, укусно обучена, мада се очигледно труди да не привлачи пажњу. Жак не чека ни часа. Баца се на нападача, рађава га ножем, али овај успева да се отме. Не гони силецију, мада су му ноге опет брзе, мишићи снажни, а сало му се давно истопило на стомаку.

Стоје опет сами, као оне давне вечери у винограду када му се први пут обратила питањем одакле је, а он јој је узвратио питањем да ли је чула за песника Петрарку. И за песникову Лауру. Можда се и присећају тог тренутка. Сада није стидљива него само изненађена њиховим неочекиваним сусретом. Проговара опет прва. Не захваљује му што јој је можда спасао живот него га позива код себе у стан на чашу вина. Њиховог, провансалског. Пристаје. А у канту за ђубре поред улаза у кућу баца окрвављени нож.